

РЕЗЮМЕ

Л. Є. Перетяга. Ознайомлення майбутніх учителів з особливостями фонаційних засобів невербальної комунікації.

У статті розкриваються особливості та розглядаються основні фонаційні засоби невербальної комунікації, серед яких: тембр, сила (гучність), діапазон голосу тощо. Підкреслюється необхідність оволодіння майбутніми вчителями вміннями розпізнавати та керувати засобами невербальної комунікації. Одним із шляхів ознайомлення з особливостями фонаційних засобів невербальної комунікації автор бачить у формуванні голосової культури в майбутніх учителів, яка сприяє не тільки правильному та ефективному використанню голосового апарату, але й дозволяє відстежувати поведінкові прояви через діагностику емоційних станів учнів за голосом.

Ключові слова: невербальна комунікація, тембр голосу, сила (гучність), діапазон, майбутні вчителі, голосова культура.

SUMMARY

L. Peretyaga. Acquaintance of prospective teachers with phonatory means of non-verbal communication.

The article defines the main peculiarities and enumerates the phonatory means of non-verbal communication among which are timbre, power (volume), voice range, etc. Significance of identification and control of means of non-verbal communication for prospective teachers is accented. The author determines one of the ways of acquaintance with peculiarities of phonatory means of non-verbal communication as forming of voice culture of prospective teachers which will promote not only correct and effective use of voice apparatus but also to observe conduct display with the help of diagnostics of students' emotional conditions on their voice.

Key words: non-verbal communication, voice timber, voice power (volume), range, prospective teachers, voice culture.

УДК 378. 147

І. В. Ставицька

Інститут вищої освіти НАПН України

ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: МІСЦЕ ДЕФІНІЦІЇ У ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ПОЛІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ СУДЖЕНЬ

У статті на підставі аналізу літературних джерел досліджуються питання формування компетентності та іншомовної компетентності, проаналізовані визначення іноземних та вітчизняних науковців по даній тематиці, визначається місце дефініції «іншомовна компетентність» в термінологічному полі сучасних наукових суджень. У статті проаналізовано сутність і зміст поняття «іншомовна компетентність».

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, іншомовна компетентність, класифікація компетентностей, проект Тюнінг, вища освіта.

Постановка проблеми. Сьогодні освіта не може обмежитися лише передачею соціокультурних норм, а передбачає формування у студентів нового світобачення, готовності і здатності жити і працювати в полікультурному світі, орієнтуватися в світовому професійному просторі, освіта повинна сприяти розширенню комунікативного діапазону фахівця за

рахунок взаємодії з представниками інших країн. Засобом міжкультурного спілкування виступають іноземні мови, володіння якими веде до взаєморозуміння в будь-якому полікультурному та мультілінгвальному просторі. У цьому зв'язку стає очевидною вища роль іноземної мови як навчального предмета і зміна вимог до неї. В умовах, що створилися, розширення міжнародного співробітництва вимагає від сучасного фахівця володіння іноземною мовою на принципово новому рівні – як інструментом, що дозволяє не тільки вільно орієнтуватися в сучасному суспільстві, але і якісно виконувати свої професійні функції, розширювати свій професійний і культурний кругозір у процесі залучення до різноманітних джерел інформації, в тому числі і до засобів сучасних інформаційних технологій.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців висвітлюється в роботах багатьох вчених серед яких В. Ф. Аітов, Г. К. Борозенец, О. В. Герасименко, О. В. Грош, Д. І. Демченко, Г. О. Козлакова, Т. А. Костюкова, М. В. Прадівляний, Л. Є. Нагорнюк, А. І. Петрова, І. В. Секрет, та ін.

Мета статті – проаналізувати поняття «іншомовна компетентність», порівняти визначення зарубіжних та вітчизняних учених, визначити місце дефініції в термінологічному полі сучасних наукових суджень.

Виклад основного матеріалу. У форматі нашого дослідження вважаємо за доцільне зробити дефініційний аналіз терміну «компетентність», який широко вживається в науці і тлумачиться в різних контекстах.

Відтак компетентною вважається особа:

- 1) обізнана, досвідчена в певній галузі, якомусь питанні;
- 2) яка має певні повноваження [11].

Згідно з проектом Тюнінг, компетентності являють собою динамічне поєднання когнітивних та метакогнітивних умінь та навичок, знань та розуміння, міжособистісних, розумових та практичних умінь та навичок і етичних цінностей. [12]

На нашу думку, найбільш чітко трактування цього поняття відображене у Національній рамці кваліфікацій, де компетентність визначається як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, вміння, цінності, інші особисті якості.

Класифікація компетентностей.

Спеціальні (фахові) – є ключовими для здобуття будь-якого ступеню, безпосередньо пов'язані із спеціальними знаннями предметної області, роблять кожну окрему навчальну програму індивідуальною і послідовною.

Загальні – здобуваються в рамках певної навчальної програми, але зберігають свою вартість для довільної іншої програми, вважаються

важливими певними соціальними групами; повинні бути збалансовані із спеціальними компетентностями, надають додаткові перспективи для працевлаштування.

Загальні компетентності:

- інструментальні;
- міжособистісні ;
- системні.

Ключові інструментальні компетентності:

- Здатність до аналізу і синтезу.
- Здатність до організації і планування.
- Базові загальні знання.
- Засвоєння основ базових знань з професії.
- Усне і письмове спілкування рідною мовою.
- Знання другої мови.
- Елементарні комп'ютерні навички.
- Навики управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).
- Розв'язання проблем.
- Прийняття рішень.

Отже, серед найважливіших загальних компетентностей виділяють знання іноземної мови (Загальний список, Tuning, 2012). Розвиток компетентностей є метою навчальних програм. Компетенції формуються в різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах.

Потрібно підкреслити, що існує певна різноманітність термінологічних визначень стосовно того, що саме потрібно формувати у студентів вищих навчальних закладів на заняттях з іноземної мови. «Іншомовна компетентність», «професійна іншомовна компетентність», «іншомовна професійна комунікативна компетентність», «іншомовна комунікативна компетентність», «іншомовна професійна компетентність» – це перелік певних визначень які досліджуються науковцями.

А. І. Петрова наголошує, що основою іншомовної компетентності є мовні та комунікативно-ціннісні знання. На її думку, іншомовна компетентність майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності – це сукупність знань, умінь, навичок, досвіду, які дають змогу майбутньому фахівцю успішно використовувати іноземну мову в професійній діяльності для самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення [1]

На основі компетентісного підходу Д. І. Демченко дає наступне визначення дефініції: «професійна іншомовна компетентність юриста» – це

професійно значуща інтегративна якість особистості представника юридичної професії, системно-ціннісне новоутворення, що забезпечує декодування іншомовної правової інформації, творче використання її в практичній юридичній діяльності і здатність вільно здійснювати міжнародну юридичну діяльність по розв'язанню професійних проблем [3, 7].

Поняття «іншомовна професійна комунікативна компетентність майбутнього журналіста» Л. Є. Нагорнюк розуміє як сукупність знань, умінь, навичок і здібностей, які необхідні фахівцю для здійснення іншомовної професійної діяльності. Автор наголошує, що іншомовна професійна комунікативна компетентність майбутнього журналіста складатиметься із чотирьох складових: мовної (лінгвістичної), соціокультурної, стратегічної і професійної [8].

В. Ф. Аітов вважає, що кінцевою метою іншомовної освіти є іншомовна професійна компетентність, яка являє собою сукупність окремих компетенцій і яка дозволяє на основі автономного пошуку і використання інформації іноземною мовою в допустимих видах мовленнєвої діяльності здійснювати свою професійну діяльність, підвищуючи її ефективність і тим самим створюючи передмови для професійного і кар'єрного росту особистості [1, 15].

Т. А. Костюкова характеризує структуру іншомовної комунікативної компетентності студентів немовного вузу як ситуативну категорію, що відображає здатність майбутнього фахівця реалізувати знання – професійні і лінгвістичні, іншомовні комунікативні вміння; професійно-особисті якості студента і досвід іншомовного професійного спілкування, який сприяє креативному рішенню різноманітних практико-орієнтованих задач, що виникають у процесі навчання [7, 11].

Іншомовна професійна компетентність, зазначає І. В. Секрет, – це інтегративне особистісно-професійне утворення, яке реалізується в психологічній та технічно-операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної та ефективної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови або в умовах іншомовної культури та забезпечує можливість ефективної взаємодії з оточуючим середовищем. Автор підкреслює, що в загальному вигляді склад іншомовної професійної компетентності можна подати в сукупності таких компонентів, як компетенції лінгвістичного рівня, компетенції соціолінгвістичного рівня та компетенції прагматичного рівня [10].

Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів медичного вузу О. Ю. Іскандарова розглядає як цілісний процес, що

має дві сторони: одна з них – оволодіння іншомовними комунікативними знаннями і вміннями (освіта), інша – формування інтеркультурних і професійних медичних відношень та поведінки (виховання). Результатом їх гармонійної взаємодії і розвитку є формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців [5, 317].

О. В. Герасименко наголошує, що іншомовна компетентність визначена як володіння низкою знань, умінь та навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості студента. Автор виділяє склад та сутність іншомовної компетентності, яка включає наступні базові компоненти: лінгвістичний, комунікативний та соціальний [2].

Опора на компетентнісний підхід у підготовці студентів у галузі іншомовного навчання є практико-орієнтованим інноваційним напрямом, що допускає ефективність реалізації професійних функцій фахівця в умовах модернізації освіти всіх рівнів. Можна припускати, що підготовка професійно мобільного студента вузу найбільш ефективно буде протікати при реалізації компетентнісного підходу, що пояснюється зміненими вимогами до якісних характеристик діяльності студента, новим підходом до змісту освіти.

Висновки. Аналіз наукової літератури, узагальнення педагогічного досвіду, власна діяльність в якості викладача іноземної мови дозволяють нам зробити висновок, що збагачення іншомовної компетентності майбутніх фахівців повинне бути спрямоване не тільки на формування у студентів здатності практично користуватися мовою, що вивчається в різних соціально-детермінованих ситуаціях, але і на залучення їх до іншого образу свідомості. Це все природньо орієнтує іншомовну освіту на розвиток у студентів здібностей не просто до мовного, а до міжкультурного спілкування, що в остаточному підсумку формує у майбутніх фахівців готовність до осмислення соціокультурного портрету країни досліджуваної мови та її носіїв, мовний такт і соціокультурну ввічливість.

Останнім час все більше дослідників займаються проблемою іншомовної компетентності і розглядають її як одну зі складових професійної компетентності, а її розвитку сучасній науці – як одне із першочергових завдань вищої професійної освіти. Компетентність у процесі навчання іноземним мовам характеризується сукупністю знань, умінь і навичок, готовністю студентів брати участь у комунікації з представниками інших лінгвоетнокультур. При формуванні іншомовної компетентності необхідно формувати компетентність як в усіх видах мовленнєвої діяльності, так і відповідні мовні знання граматики, лексики та

випадків автентичного формування мови. Навченість іноземної мови є, на наш погляд, лише частиною іншомовної компетентності. Здатність студентів зі своїм знанням іноземної мови витримати конкуренцію на вільному ринку праці та посісти гідне місце не тільки у власному суспільстві, але й у світовому співтоваристві буде свідчити про сформованість іншомовної компетентності. Основи для іншомовної компетентності студентів закладаються через потрібні для подальшої діяльності знання, досвід вирішення іншомовних проблемно-пізнавальних завдань і формування внутрішніх ресурсів ефективного прийняття рішень в реальній або наближеній до реальної діяльності, які є необхідними складовими іншомовної компетентності студентів. Багато питань залишаються мало дослідженими, такими, що потребують більш детального вивчення, зокрема поняття іншомовної компетентності фахівців технічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аитов В. Ф. Проблемно-проектный подход к формированию иноязычной профессиональной компетентности студентов (на примере неязыковых факультетов педагогических вузов) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Аитов Валерий Факильевич; Нижегородский госуд. лингв. ун-т им. Н. А. Герцена. – Санкт-Петербург, 2007. – 48 с.
2. Герасименко О. В. Иноязычная компетентность как фактор развития коммуникативной культуры студентов : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Герасименко Ольга Владимировна. – Оренбург, 2001. – 36 с.
3. Демченко Д. І. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх юристів у фаховій підготовці : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Демченко Діна Ісхаківна. – Харків, 2010. – 21 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. докт. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Искандарова О. Ю. Теория и практика формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности специалиста : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Искандарова Ольга Юрьевна. – Оренбург, 2000. – 376 с.
6. Козлакова Г. Сучасні аспекти європейської політики вивчення іноземних мов в університетах / Г. Козлакова, Г. Копил // Вища освіта України. – 2004. – № 2. – С. 83–87.
7. Костюкова Т. А. Развитие иноязычной коммуникативной компетентности студентов неязыковых вузов: монография / Т. А. Костюкова, А. Л. Морозова. – Томск : Изд-во Томского политехнического университета, 2011. – 119 с.
8. Нагорнюк Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нагорнюк Людмила Євгенівна. – Тернопіль, 2009.
9. Петрова А. І. Формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Петрова Анастасія Іванівна. – Вінниця, 2009.
10. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення / І. В. Секрет // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2010. – № 2. – 312 с.

11. Тлумачний словник української мови: Понад 12500 статей (близько 40 000 слів) / [ред. д. філол. н., проф. Калашник В. С.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – Х. : Прапор, 2006. – 992 с.

12. Turning Education Structures in Europe. 2nd Edition. [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу:
<http://www.unideusto.org/tuningeu>.

РЕЗЮМЕ

И. В. Ставицкая. Иноязычная компетентность: место дефиниции в терминологическом поле современных научных суждений.

В статье на основании анализа литературных источников исследуются вопросы формирования компетентности и иноязычной компетентности, проанализированы определения иностранных и отечественных ученых по данной тематике, определяется место дефиниции «иноязычная компетентность» в терминологическом поле современных научных суждений. В статье проанализированы сущность и содержание понятия «иноязычная компетентность».

Ключевые слова: компетентность, компетентностный подход, иноязычная компетентность, классификация компетентностей, проект Тюннинг, высшее образование.

SUMMARY

I. Stavvytska. Foreign language competence: the place of definition in terminology field of modern scientific statements.

In the article by means of analysis of references questions of forming competence and foreign language competence are examined, the definitions of scientists on the subject of study are analysed, the place of definition «foreign language competence» is determined in terminology field of modern scientific statements. The essence and concept of definition «foreign language competence» are analysed in the article.

Key words: competence, foreign language competence, competence approach, classification of competencies, Tuning project, higher education.